

Hengitystieinfektiovirusten nenänielutikkunäytteiden otto: nelostesti (pocABCR)

päivitetty 10/2024

1. Näytteiden ottoon varautuminen

- Asumispalveluyksiköissä, akuuttiosastoilla ja kuntoutuskeskuksessa tulee varautua hengitystieinfektioepidemian tunnistamiseen näytteenotolla.
- Erillistä koronavirus testiä ei ole enää käytettävissä 28.10.2024 alkaen.
- Laboratoriossa analysoitavat hengitystievirusten nenänielutikkunäytteet otetaan pääsääntöisesti yksikön hoitajien toimesta.
- Asumispalveluyksiköissä, joissa epidemian taudinaiheuttaja ei ole selvillä mahdollisesti käytettyjen kotitestien perusteella ja joissa terveydenhuollon henkilökuntaa ei ole käytettävissä, soimitaan Keusoten keskitetyn puhelinpalveluun tutkimuksen harkitsemiseksi puh 0192260505 (arkisin 8-16). Ns. nelostesti voidaan ottaa potilaasta läsnävastaanoton yhteydessä. Järvenpään JUST HUSLAB toimipisteessä on mahdollista ottaa lääkärin läheteellä laaja respiratoristen mikrobin tutkimus, RespNhO (221 euroa/kpl, sis. näytteenottomaksu). Painamalla JUSTissa H-jonopainiketta asiakas otetaan odotustilasta nopeasti näytteenottoon.
- Yksikössä on toimenpiteitä vaativa osastoepidemia, jos kolmen vuorokauden aikana yksikössä sairastuu kolme tai useampi asukas samantyyppisiin oireisiin.

2. Tavoitteet

- Yksikön terveydenhuollon ammattihenkilöstö opettelee näytteenoton.
- Yksikön terveydenhuollon ammattihenkilöstö huomioi asukkaan oikeudet, potilasturvallisuuden ja ensiavun näytteenotossa.
- Yksikön terveydenhuollon ammattihenkilöstö osaa oikeaoppisen aseptiikan, näytteenottotekniikan, näytteen käsittelyn, säilytyksen ja lähettämisen.

3. Asukkaan / potilaan oikeudet ja velvollisuudet

- Itsemääräämisoikeus tarkoittaa potilaan oikeutta osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon.
- Terveyteen kohdistuva toimenpide voidaan suorittaa vain, jos potilas on antanut siihen suostumuksen vapaasta tahdosta ja tietoisena kaikista asiaan vaikuttavista seikoista.
- Potilaalla on oikeus tehdä myös päätöksiä, jotka voivat vahingoittaa hänen omaa terveyttään tai henkeä ja hänellä on oikeus kieltäytyä hänelle suunnitellusta tai jo aloitetusta hoidosta.
- Potilaan hoitoon osallistuvien on kunnioitettava potilaan omia päätöksiä.
- Myös jokaisella muistisairaalla ihmisellä on itsemääräämisoikeus.
- Muistisairaus ei automaattisesti poista itsemääräämisoikeutta.
- Muistisairas ihminen voi kyetä pätevällä tavalla tekemään itseään koskevia päätöksiä.

- Niin kauan kuin ihminen kykenee itse päättämään omista asioista, hänen tekemille ratkaisuille on annettava etusija laillisen edustajan tai muun läheisen mielipiteen asemasta. (Finlex.fi.)

4. Näytteenotto ja ammattihenkilöstö

- Sairaanhoitaja, terveydenhoitaja (terveydenhuollon ammattihenkilö)
 - Terveydenhuollon ammattihenkilöstö on ammatillisessa koulutuksessa perehdytetty näytteenottoon ja työturvallisuuteen liittyviin asioihin.
- Lähihoitaja (nimikesuojattu ammattihenkilö)
 - Työnantaja selvittää ja varmistaa lähihoitajan osaamisen. Toteutusmuotona tämän koulutusmateriaalin itsenäinen opiskelu, yksikön oman työntekijän vieriovetus ja näyttö yksikön omalle työntekijälle. Lähihoitaja on voinut suorittaa erillisen näytteenottokoulutuksen ammatillisessa oppilaitoksessa, tällöin hänellä on pätevyys myös koronanäytteenottoon.
- Hoiva-avustaja ei voi ottaa näytettä, hän voi olla avustavissa tehtävissä. (Finlex.fi, Valvira.fi)

5. Nelostesti (pocABRC)

Influenssa A/B, RSV ja Covid-19 koronavirus, POC-nukleinihapon osoitus (kval) (poc ABRC) eli nelostesti

- Jos taudinaiheuttaja ei ole tiedossa, otetaan muutamalta ensimmäiseltä oireilevalta, erityisesti jos korona-, influenssa- tai RS-virusta esiintyy HUS-alueella.
- Testillä tutkitaan influenssa A-, influenssa B-, RS- ja SARS-CoV2-virusta hengitystienäytteistä
- Lue lisää [linkki Huslab tutkimusohjekirjaan: nelostesti](#)

Covid-19-koronavirustauti, nukleinihappo (CV19NhO) Tavanomaisen koronapcr-testin tutkimus ei ole enää saatavilla 28.10.2024 alkaen, näyttenumero on 6466

Tutkimusohjekirjan sivuilla neuvotaan näytteenotto vuotoherkältä potilaalta.

6. Näytteenottajan suojaus näytteenottotilanteessa

- Käytä kertakäyttöisiä suojakäsineitä, suojalaseja tai visiiriä, suojatakia tai hihallista esiliinaa ja venttiilitöntä FFP2-hengityksensuojainta.

7. Näytteenottovälineet

7.1 Näytteenottovälineet

- **Keusoten työntekijät tilaavat näytteenottovälineet HUS Logistiikasta**, Keusoten alueen yksityiset palveluntuottajat voivat hakea näytteenottovälineet Huslabin toimipisteestä.
- Nelostestissä käytetään alla olevia näytteenottovälineitä.
- Koodit HUS Logistiikan tilaukseen tai pyydä alla olevat tarvikkeet Huslabin toimipisteestä:
 - Näytteenottotikku ZEPID080
 - Näytteenottoputki **Z31018** (UTM - kuljetusputki viruksille)
 - Salpapuski Z32210

- Salpapussi Z32206

7.2 Asukkaan ergonomia ja työntekijän työturvallisuus

- Kerro asukkaalle näytteenotosta ja pyydä suostumus.
- Aseta asukas istuma-asentoon korkeaselkäiseen tuoliin.
- Tarvittaessa tue otsaa kädellä, jotta pää pysyy paikalla.
- Makuuasennossa poista asukkaan tyyny pään alta ja kohota sängynpäätä.
- Huomioi mahdollinen komplikaatio näytteenoton jälkeen.

8. Työohje näytteenottajalle, näytteen käsittely ja näytteen pakkaaminen

8.1 Työohje näytteenottajalle.

Tutustu Huslabin työohjeeseen: [linkki Huslabin työohjeeseen](#)

8.2. Näytteen käsittely ja pakkaaminen

- Varmista, että tarrassa on asukkaan / potilaan nimi, henkilötunnus, näytteenottopäivämäärä, kellonaika ja näytteen lyhenne pocABRC. Tarrat voi kirjoittaa näyteputkiin käsin selkeällä käsialalla tai käyttää valmiita tarroja, jos yksikkö on tulostanut niitä potilastietojärjestelmästä.
- Pakkaa näyteputki pieneen salpapussiin (minigrip). Pakkaa salpapussi isompaan salpapussiin. Isompaan salpapussiin voit laittaa useampia samanlaisia yksittäispakattuja näyteputkia. Laita ison salpapusiin päälle "POC" merkintä tarralla.
- Pakkaa näytteet laboriorista saatavaan harmaaseen styroksiseen kuljetuslaatikkoon, päivämäärä, merkintä pocABRC. Keltamustaraidallisia kuljetuslaatikoita ei enään näissä näytteissä tarvita/käytetä.
- **Tulosta Huslabin viettävien näytteiden mukaan kuittauslomake**, jätä toinen kappale yksikköön. [Huslab kuittauslomake aukeaa tästä.](#)

8.3. Näytteen säilytys ja laborioriolähete

Näytteen säilytys

- Näyte säilyy huoneenlämmössä analyysikelpoisena 2 vrk, jääkappilämpötilassa 7 vrk.
- Näyte toimitetaan Huslabin laboriorioon (katso aukioloajat), lähete pitää olla valmiina kun viet näytteen.

Laborioriolähete

- Yksiköt, joissa on käyttöoikeus Keusoten potilastietojärjestelmiin, tekevät laborioriolähetteen itse potilastietojärjestelmään. Nelostestin tutkimusnumero on 22360 -pocABRC
- Asumispalveluyksiköt tai ryhmäkodit ym., joissa ei ole käyttöoikeutta Keusoten potilastietojärjestelmiin, saavat lähetteen julkiseen Järvenpään JUSTin HUSLABin näytteenottopisteelle soittamalla Keusoten keskitettyyn puhelinpalveluun puh 0192260505 (arkisin 8-16). Puhelinpalvelussa voidaan arvioida myös tarve kiirevastaanotolle tai yhteispäivystykseen ohjaamisesta, joissa on myös mahdollista ammattilaisen harkinnan mukaan ottaa testejä.

9. Ensiapu näytteenottotilanteessa

Nenäverenvuoto

- Ennen hoitotoimenpiteitä arvioi asukkaan yleistila.
- Rauhoita asukasta.
- Kehota niistämään nenä tyhjäksi hyytymistä, istumaan etukumarassa ja puristamaan sieraimia tiukasti yhteen nenän luisen osan etupuolelta yhtämittaisesti vähintään kymmenen minuutin ajan.
- Asukkaalle annetaan kaarimalja, johon hän voi oksentaa niellyn veren ja sylkeä suuhun valuvan veren.
- Hyvin huonokuntoiselle asukkaalle hoitotoimenpiteet voidaan tarvittaessa tehdä makuulla pääpuoli kohotettuna. (Blomgren, 2008.)

Video näytteenotosta

Youtubessa on saatavilla eri sairaanhoitopiirien ohjevideoita näytteenotosta. Huomioi, että videoiden ohje saattaa olla osittain eriävä kuin HUS-alueella, videossa voi näkyä esimerkiksi erilaisia näytteenottovälineitä. Tässä [linkki videoon](#).

Keusoten Infektio- ja tartuntatautiyksikkö

- Avoinna arkisin klo 8-16
- Puhelin 050 497 1240 (älä lähetä tekstiviestiä)
- sähköposti infektiot.tartuntataudit@keusote.fi

Lisätietoa

Blomgren. K. (2008). Nenäverenvuoto. Lääketieteellinen aikakauslehti. *Duodecim*. 124(15), 1730-5.

Saatavilla: <https://www.duodecimlehti.fi/duo97420>

Finlex.fi. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992). Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785>

Finlex.fi. Tartuntatautilaki. Saatavilla: <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161227>

Thl.fi. Tavanomaiset varotoimet ja varotoimiluokat. Saatavilla: <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/infektioiden-ehkaisy-ja-torjuntaohjeita/tavanomaiset-varotoimet-ja-varotoimiluokat>

Valvira.fi. Saatavilla: <https://www.valvira.fi/terveydenhuolto/ammattioikeudet>